

NR 64/2015

**WOKÓŁ 70. ROCZNICY
ZAKOŃCZENIA
II WOJNY ŚWIATOWEJ**

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 9 stycznia 2015 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

-
- ▶ Decyzję prezydenta Bronisława Komorowskiego o rezygnacji z udziału w moskiewskich obchodach Dnia Zwycięstwa popiera zdecydowana większość Polaków (65%). Ponad jedna piąta (22%) jest jednak zdania, że powinien on wziąć udział w tych uroczystościach, niezależnie od aktualnego kontekstu politycznego, który tworzy aneksja Krymu i wspieranie przez Rosję separatystów na Ukrainie.
 - ▶ Rezygnacja prezydenta z udziału w moskiewskich obchodach znajduje największe zrozumienie wśród respondentów lepiej zorientowanych w kwestiach publicznych: najlepiej wykształconych, mających jasno określone poglądy polityczne oraz – z racji wieku – dysponujących pewnym doświadczeniem życiowym, ale krócej niż starsze pokolenia poddawanych oddziaływaniu propagandy PRL.
 - ▶ Tuż przed 70. rocznicą kapitulacji III Rzeszy jedynie niespełna jedna piąta badanych (18%) nie ma wątpliwości, że nasz kraj można uznać za zwycięzcę w II wojnie światowej. W ciągu ostatnich dziesięciu lat odsetek osób podzielających ten pogląd zmniejszył się znacząco, przybyło natomiast respondentów, którzy jedynie częściowo zgadzają się z tym stwierdzeniem (obecnie 40%) oraz tych, którzy twierdzą, że Polskę trudno uważać za zwycięzcę w II wojnie światowej (obecnie 29%).
 - ▶ Mimo upływu czasu uzasadnienie stanowiska Polaków w kwestii tego, czy Polska jest czy nie jest zwycięzcą w II wojnie światowej, sprowadza się w dużej mierze do oceny powojennego czterdziestopięcioletnia.

Mija siedemdziesiąt lat od zakończenia II wojny światowej, która zaczęła się od ataku Niemiec na Polskę pierwszego września 1939 roku, a skończyła w Europie w maju 1945 roku¹. Przez cały czas trwania tej wojny polskie siły zbrojne były uczestnikiem koalicji antyhitlerowskiej. Tradycyjnie, dziewiątego maja w Moskwie odbędą się uroczystości upamiętniające zakończenie wojny – z udziałem niektórych zaproszonych przywódców państw, szefów rządów i organizacji międzynarodowych. Prezydent Bronisław Komorowski również otrzymał zaproszenie na te uroczystości, ale z powodu aneksji Krymu oraz wspierania przez Rosję separatystów na Ukrainie nie zamierza brać w nich udziału. W kwietniowym badaniu² sondowaliśmy opinie respondentów na ten temat. Zadaliśmy też pytanie, czy Polskę można uważać za zwycięzcę w II wojnie światowej, i prosiliśmy respondentów o uzasadnienie wyrażonej w tej sprawie opinii.

CZY PREZYDENT RP POWINIEN WZIĄĆ UDZIAŁ W MOSKIEWSKICH OBCHODACH DNIA ZWYCIĘSTWA?

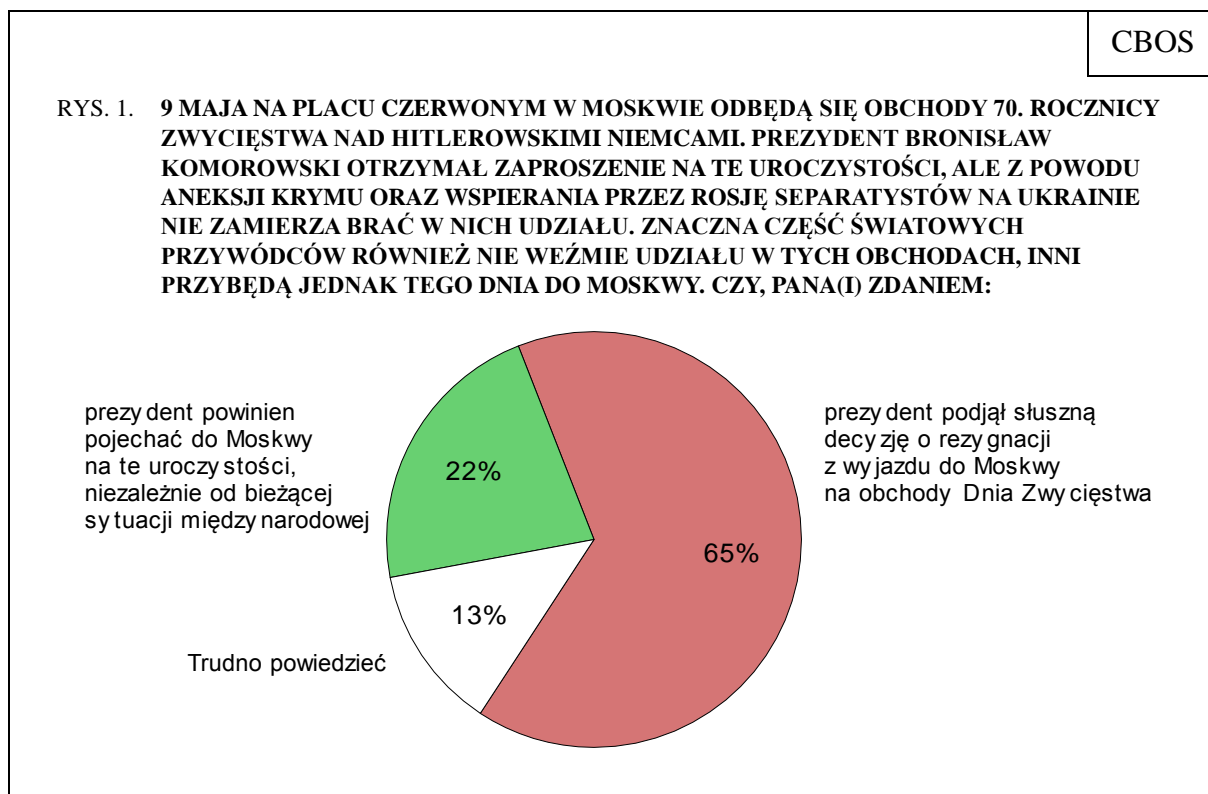
Dziewiątego maja na Placu Czerwonym w Moskwie tradycyjnie odbędą się obchody 70. rocznicy zwycięstwa nad hitlerowskimi Niemcami. Choć decyzję prezydenta Bronisława Komorowskiego o rezygnacji z wyjazdu na te uroczystości popiera zdecydowana większość Polaków (65%), to ponad jedna piąta (22%) jest zdania, że powinien on wziąć udział w moskiewskich obchodach, niezależnie od aktualnego kontekstu politycznego. Warto tu przypomnieć, iż 10 lat temu kwestia udziału polskiego prezydenta w rosyjskich obchodach Dnia Zwycięstwa również wzbudzała kontrowersje³, jednak wtedy ostatecznie Aleksander Kwaśniewski wziął w nich udział. Należy też dodać, że ówczesne napięcia w stosunkach polsko-rosyjskich miały swój oddźwięk w zauważalnym deprecjonowaniu udziału Polaków w ruchu oporu i walkach z III Rzeszą, co wyraziło się zarówno poprzez wskazanie polskiemu

¹ Akt bezwarunkowej kapitulacji Japonii został podpisany dopiero we wrześniu 1945 roku.

² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (299) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganych komputerowo (CAPI) w dniach 16–22 kwietnia 2015 roku na liczącej 1027 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

³ Por. komunikat CBOS „Opinie o udziale prezydenta RP w uroczystościach 9 maja w Moskwie i stosunkach polsko-rosyjskich”, kwiecień 2005 (oprac. M. Strzeszewski).

prezydentowi pośledniejszego miejsca na trybunie, jak i w przemówieniu wygłoszonym przez prezydenta Władimira Putina. W efekcie, podsumowując całość działalności prezydenta Kwaśniewskiego, niektórzy badani spontanicznie wymieniali jego wyjazd do Moskwy na obchody zakończenia II wojny światowej jako jedną z porażek jego prezydentury⁴.

Przeprowadzone wielozmiennowe analizy statystyczne⁵ wskazują, iż opinie badanych o rezygnacji prezydenta Bronisława Komorowskiego z udziału w moskiewskich obchodach Dnia Zwycięstwa różnicuje przede wszystkim poziom osiągniętego wykształcenia oraz poglądy polityczne, przy czym decyzję prezydenta popierają przede wszystkim osoby z wyższym wykształceniem (79%) oraz deklarujące prawicowe lub lewicowe poglądy polityczne (odpowiednio 77% i 72%). Ponadto rezygnację prezydenta z udziału w moskiewskich uroczystościach w zdecydowanej większości popierają mieszkańcy wielkich miast (83% w miastach mających co najmniej 500 tys. mieszkańców). Ponadprzeciętnie często za słuszną uznają ją też badani w wieku 25–44 lata, a zatem osoby, które wchodziły w dorosłość po 1989 roku.

⁴ Por. komunikat CBOS „Prezydentura Aleksandra Kwaśniewskiego – bilans sukcesów i porażek”, październik 2005 (oprac. R. Boguszewski).

⁵ Wykorzystano moduł IBM SPSS Decision Trees.

Zwolennikami udziału prezydenta w moskiewskich obchodach, niezależnie od bieżącej sytuacji międzynarodowej, są przede wszystkim najmłodszy respondenci (32% w grupie wiekowej 18–24 lata i 29% wśród uczniów i studentów) oraz badani niepotrafiący określić swoich poglądów politycznych na skali lewica–centrum–prawica (29%). Na tle pozostałych badanych swoimi poglądami na tę kwestię wyróżniają się także robotnicy niewykwalifikowani, spośród których aż 45% uważa, że niezależnie od bieżącego kontekstu prezydent powinien pojechać do Moskwy na te uroczystości, a tylko 43% popiera jego decyzję o rezygnacji z tego wyjazdu (zob. tabela aneksowa 1).

Na opinie badanych o decyzji prezydenta Bronisława Komorowskiego wpływa też deklarowane zainteresowanie polityką. Najczęściej przekonani o jej słuszności są respondenci najbardziej zainteresowani, uważnie (szczegółowo) śledzący prawie wszystko, co się dzieje w polityce (87%). Najwięcej wątpliwości mają natomiast osoby w ogóle nią niezainteresowane (aż 29% spośród nich nie ma w tej kwestii zdania), a ponadto w tej grupie najmniej badanych popiera decyzję prezydenta (44%), a najwięcej uważa, że powinien on pojechać do Moskwy, nie zwracając uwagi na obecną sytuację międzynarodową (27%).

Tabela 1

9 maja na Placu Czerwonym w Moskwie odbędą się obchody 70. rocznicy zwycięstwa nad hitlerowskimi Niemcami. Prezydent Bronisław Komorowski otrzymał zaproszenie na te uroczystości, ale z powodu aneksji Krymu oraz wspierania przez Rosję separatystów na Ukrainie nie zamierza brać w nich udziału. Czy, Pana(i) zdaniem:	Jak określił(a)by Pan(i) swoje zainteresowanie polityką? Czy jest ono:				
	bardzo duże – respondent uważnie (szczegółowo) śledzi prawie wszystko, co się dzieje w polityce	duże – respondent dość uważnie śledzi to, co się dzieje w polityce	średnie – respondent śledzi jedynie główne wydarzenia	nikłe, niewielkie – respondentowi często umykają nawet ważne wydarzenia	żadne – praktycznie respondenta to nie interesuje
procentowanie w kolumnach					
– prezydent podjął słuszną decyzję o rezygnacji z wyjazdu do Moskwy na obchody Dnia Zwycięstwa	87	71	71	62	44
– prezydent powinien pojechać do Moskwy na te uroczystości, niezależnie od bieżącej sytuacji międzynarodowej	13	23	19	25	27
Trudno powiedzieć	0	7	10	13	29

Opinie w tej kwestii różnicują też deklaracje dotyczące zachowania respondentów w sytuacji, gdyby w najbliższą niedzielę miały odbyć się wybory parlamentarne⁶. Co ciekawe, o ile różnice w opiniach badanych zamierzających w hipotetycznych wyborach głosować na listy PO, PiS, SLD i PSL nie są istotne statystycznie (zdecydowanie dominują wśród nich

⁶ Por. komunikat CBOS „Preferencje partyjne w kwietniu”, kwiecień 2015 (oprac. B. Badora).

osoby popierające decyzję prezydenta o rezygnacji z udziału w moskiewskich obchodach), o tyle ankietowani popierający Koalicję Odnowy Rzeczypospolitej Wolność i Nadzieja znacznie częściej niż pozostali potencjalni wyborcy twierdzą, że – niezależnie od bieżącej sytuacji międzynarodowej – prezydent powinien pojechać do Moskwy na uroczystości Dnia Zwycięstwa (31%). Za wyjazdem prezydenta do Moskwy częściej niż pozostali opowiadają się badani deklarujący absencję wyborczą (29%).

Tabela 2

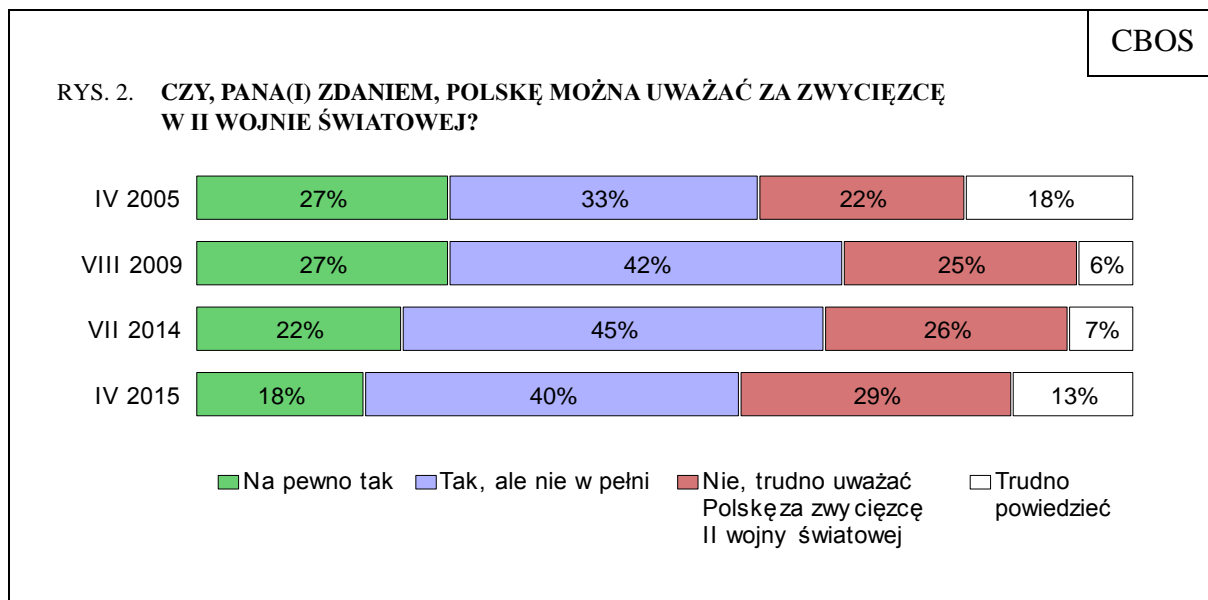
Potencjalne elektoraty	9 maja na Placu Czerwonym w Moskwie odbędą się obchody 70. rocznicy zwycięstwa nad hitlerowskimi Niemcami. Prezydent Bronisław Komorowski otrzymał zaproszenie na te uroczystości, ale z powodu aneksji Krymu oraz wspierania przez Rosję separatystów na Ukrainie nie zamierza brać w nich udziału. Znaczna część światowych przywódców również nie weźmie udziału w tych obchodach, inni przybędą jednak tego dnia do Moskwy. Czy, Pana(i) zdaniem:		
	prezydent podjął słuszną decyzję o rezygnacji z wyjazdu do Moskwy na obchody Dnia Zwycięstwa	prezydent powinien pojechać do Moskwy na te uroczystości, niezależnie od bieżącej sytuacji międzynarodowej	Trudno powiedzieć
	procentowanie w wierszach		
Platforma Obywatelska	74	16	10
Prawo i Sprawiedliwość (wraz z Polską Razem, Prawicą Rzeczypospolitej i Solidarną Polską)	73	23	5
Sojusz Lewicy Demokratycznej*	67	24	9
Polskie Stronnictwo Ludowe*	81	10	10
Koalicja Odnowy Rzeczypospolitej Wolność i Nadzieja*	42	31	26
Niezdecydowani, czy wziąć udział w wyborach	62	21	17
Niezamierzający brać udziału w wyborach	55	29	16

* Dane dotyczące tych partii należy traktować ostrożnie ze względu na niewielką liczbę ich zwolenników w próbie

Z przeprowadzonych analiz jasno zatem wynika, że rezygnacja prezydenta Bronisława Komorowskiego z udziału w moskiewskich uroczystościach największe zrozumienie znajduje wśród respondentów lepiej zorientowanych w kwestiach publicznych – najlepiej wykształconych, mających jasno określone poglądy polityczne i – z racji wieku – dysponujących pewnym doświadczeniem życiowym, ale krócej niż starsze pokolenia poddawanych oddziaływaniu propagandy z czasów PRL.

CZY POLSKA WYGRAŁA WOJNĘ?

Polska od wybuchu II wojny światowej była członkiem koalicji antyhitlerowskiej, a zatem, formalnie rzecz biorąc, można ją zaliczać do zwycięzców tej wojny. Ten fakt był niepodważalnym elementem obowiązującej w okresie PRL wykładni dziejów, kiedy to mit zdobywców Berlina nie tylko był powodem do dumy narodowej, ale także jednym z fundamentów zadekretowanej przyjaźni polsko-radzieckiej. Badania prowadzone od 2005 roku⁷ pokazują, iż w XXI wieku zwycięstwo Polski w II wojnie światowej nie jest już dla większości dorosłych Polaków tak oczywiste. Tuż przed 70. rocznicą kapitulacji III Rzeszy jedynie niespełna jedna piąta badanych (18%) nie ma wątpliwości, że nasz kraj można uznać za zwycięzcę w II wojnie światowej. Odsetek osób podzielających ten pogląd zmniejszył się znacząco w ciągu ostatnich dziesięciu lat (od 2005 roku spadek o 9 punktów procentowych). Przybyło natomiast respondentów, którzy jedynie częściowo zgadzają się z tym stwierdzeniem (33% w 2005 roku, 40% obecnie), oraz tych, którzy uważają, że Polskę trudno uznać za zwycięzcę w II wojnie światowej (22% w 2005 roku, 29% obecnie). Zauważyć też można ciekawą prawidłowość – w badaniach przeprowadzonych przed rocznicami zakończenia wojny (w latach 2005 i 2015) więcej osób miało w tej kwestii wątpliwości niż przed rocznicami jej wybuchu (w latach 2009 i 2014).

⁷ Więcej w komunikacie CBOS „Czy Polska wygrała wojnę?”, maj 2005 (oprac. M. Strzeszewski).

Przeprowadzone wielozmiennowe analizy statystyczne⁸ wskazują, iż opinie badanych w tej kwestii różnicuje przede wszystkim ich orientacja w sprawach polityki, która wyraża się między innymi umiejętnością określenia swoich poglądów politycznych na skali lewica–centrum–prawica. Badani potrafiący ułokować swoje poglądy polityczne na tej skali częściej niż osoby mające problemy ze sprecyzowaniem swojej orientacji politycznej skłonne są kwestionować pogląd, jakoby Polskę można było zaliczyć do grona zwycięzców tej wojny (por. tabela aneksowa 2). Również im większe deklarowane zainteresowaniem polityką, tym częściej wyrażane są wątpliwości, czy Polskę można zaliczyć do zwycięzców w II wojnie światowej, przy czym wśród badanych w dużym stopniu interesujących się polityką dominuje przekonanie, że Polskę trudno zaliczyć do zwycięzców w tej wojnie (41%). Wśród tych, którzy swoje zainteresowanie dla spraw polityki określają jako średnie, blisko połowę (46%) stanowią ci, którzy wyrażają opinię, że Polska wprawdzie należy do zwycięzców tej wojny, ale nie było to zwycięstwo pełne. Należy też zwrócić uwagę, iż w każdej z grup wyróżnionych ze względu na deklarowany poziom zainteresowania polityką podobnie często wyrażano jednoznaczne przekonanie o przynależności Polski do zwycięzców w II wojnie światowej.

Tabela 3

Mija siedemdziesiąt lat od zakończenia II wojny światowej. Czy, Pana(i) zdaniem, Polskę można uważać za zwycięzcę w tej wojnie?	Jak określił(a)by Pan(i) swoje zainteresowanie polityką:		
	bardzo duże lub duże – uważnie śledzi to, co się dzieje w polityce	średnie – śledzi jedynie główne wydarzenia	nikłe, niewielkie – często umykają jego uwadze nawet ważne wydarzenia – bądź żadne
	procentowanie w kolumnach		
Na pewno tak	20	17	17
Tak, ale nie w pełni	33	46	34
Nie, trudno uważać Polskę za zwycięzcę II wojny światowej	41	27	27
Trudno powiedzieć	6	9	22

⁸ Wykorzystano moduł IBM SPSS Decision Trees.

Czynnikiem różnicującym opinie w tej sprawie jest także wykształcenie – im wyższy jego poziom, tym więcej badanych ma wyrobioną opinię w tej kwestii i częściej wyrażane jest stanowisko, iż Polskę trudno uważać za zwycięzcę w II wojnie światowej (38% wśród osób z wyższym wykształceniem). Zróżnicowanie opinii występuje również w zależności od płci badanych – mężczyźni częściej niż kobiety potrafią zająć stanowisko w tej sprawie, częściej też są zdania, iż Polska nie była zwycięzcą w tej wojnie (35%). Warto dodać, iż – podobnie jak przed dziesięcioma laty⁹ – wiek badanych tylko nieznacznie różnicuje opinie w tej kwestii.

Tak jak przed sześćdziesiątą rocznicą zakończenia II wojny światowej, interesowało nas, czym obecnie kierują się ankietowani formułując swoje stanowisko w kwestii tego, czy Polska jest czy nie jest zwycięzcą tej wojny, oraz czy wraz z upływem lat zmienia się sposób argumentacji. Pytanie ponownie zadaliśmy w formie otwartej, to znaczy takiej, w której badani sami spontanicznie formułują swoje wypowiedzi. Ankietowani na ogół podawali argumentację złożoną, zawierającą elementy kwalifikujące się do więcej niż jednej kategorii i niejednokrotnie – niezależnie od wcześniejszej odpowiedzi na pytanie zamknięte – uzasadniające zarówno przynależność Polski do grupy zwycięzców tej wojny, jak i kwestionujące polskie osiągnięcia.

Najczęstsze uzasadnienia poglądu, że Polskę bez wątpliwości można uważać za zwycięzcę w II wojnie światowej, są takie same jak w 2005 roku. Przede wszystkim – oprócz prostego stwierdzenia faktu, że wygraliśmy tę wojnę – są to wypowiedzi odnoszące się do wyzwolenia spod okupacji niemieckiej, akcentujące odzyskanie wolności, podnoszące fakt, że po wojnie znowu zaistniało państwo polskie. Niektórzy podkreślali też fakt odbudowy kraju ze zniszczeń wojennych oraz odwoływali się do generalnie pozytywnie ocenianej sytuacji dzisiejszej. Ponadto zwracają uwagę jeszcze cztery typy argumentacji: należymy do zwycięzców ze względu na bohaterstwo i różne formy oporu oraz ponieważ walczyliśmy po stronie, która wygrała, a także z uwagi na duży wkład militarny w wojnę i ze względu na to, że ponieśliśmy duże ofiary (w tym straty materialne).

⁹ Op. cit.

	CBOS
Uzasadnienia poglądu, że Polskę na pewno można uważać za zwycięzcę II wojny światowej	N=180
Stwierdzenie faktu: walczyliśmy, wygraliśmy tę wojnę, zwyciężyliśmy po prostu, pokonaliśmy Niemców, zdobyto Berlin	35%
Wypowiedzi akcentujące, że Polska odzyskała niepodległość, suwerenność, wolność, jest niepodległym krajem	31%
Uzasadnienie poprzez bohaterstwo, waleczność Polaków, opór pomimo przeważających sił wroga, działania partyzanckie	11%
Uzasadnienie poprzez udział Polski w koalicji antyhitlerowskiej – Polska tylko wspierała państwa koalicji	8%
Uzasadnienie poprzez duży wkład militarny w wojnę	8%
Uzasadnienie poprzez ofiary. Wypowiedzi, w których mowa o ofiarach ludzkich, zniszczeniach, utracie dóbr narodowych	6%
Wypowiedzi wyraźnie odwołujące się do pozytywnie ocenianej sytuacji dzisiejszej, afirmujące obecny poziom życia	4%
Bo odbudowaliśmy się ze zniszczeń wojennych	2%
Wypowiedzi, w których mowa o „drugiej okupacji”, uzależnieniu od ZSRR, niepełnej samodzielności	2%
Wypowiedzi wskazujące na konsekwencje gospodarcze, ogólnorozwojowe narzuconego po wojnie ustroju socjalistycznego	1%
Wypowiedzi, w których mowa o uzyskaniu Ziemi Zachodnich, Pomorza	1%
Odpowiedź lakoniczna np.: „tak uważam”, „tak czuję, że tak jest”	0,5%
Wypowiedzi, w których mowa o komunizmie lub narzuconym po wojnie ustroju	0,4%
Inne odpowiedzi	1%
Trudno powiedzieć, nie potrafię tego uzasadnić	14%

Odsetki nie sumują się do 100, gdyż w wielu wypowiedziach pojawiał się więcej niż jeden wątek

Tak jak przed dziesięcioma laty, opinia, że Polskę „nie w pełni” można uważać za zwycięzcę w II wojnie światowej, uzasadniana jest przede wszystkim powojennym uzależnieniem od ZSRR, „drugą okupacją”. Mówiono też o narzuceniu niechcianego ustroju. Badani z tej grupy – częściej niż uznający Polskę za jednoznacznego zwycięzcę – mówili o udziale Polski w koalicji antyhitlerowskiej niż po prostu o pokonaniu Niemiec czy zwycięstwie. Charakterystyczne dla wypowiedzi tych respondentów są też sformułowania łączące fakt przynależności do zwycięskiej koalicji z powojennymi losami Polski, która m.in. wskutek „zdrady” zachodnich mocarstw znalazła się pod wpływem ZSRR i nie miała szans na wykorzystanie tego zwycięstwa. Dość często w wypowiedziach badanych pojawiał się też motyw strat wojennych i ich konsekwencji dla obecnego stanu gospodarki kraju. Wypowiedzi ankietowanych były często wielowątkowe i na ogół łączyły argumenty dowodzące, że Polska była krajem zwycięskim, z uzasadnieniem, dlaczego to zwycięstwo nie było w pełni wykorzystane (pełne zestawienie – zob. s. 9).

	CBOS
Uzasadnienia poglądu, że Polskę „nie w pełni” można uważać za zwycięzcę II wojny światowej	N=407
Wypowiedzi, w których mowa o „drugiej okupacji”, uzależnieniu od ZSRR, niepełnej samodzielności	26%
Uzasadnienie poprzez udział Polski w koalicji antyhitlerowskiej – Polska tylko wspierała państwa koalicji	11%
Wypowiedzi, w których mowa, że osiągnęliśmy za mało lub nic; generalne rozczarowanie	10%
Wypowiedzi, w których mowa o komunizmie lub narzuconym po wojnie ustroju	8%
Polska została oszukana, zdradzona przez sojuszników: „sprzedali nas w Jałcie, Stalin, Roosevelt i Churchill”	8%
Uzasadnienie poprzez ofiary. Wypowiedzi, w których mowa o ofiarach ludzkich, zniszczeniach, utracie dóbr narodowych	7%
Stwierdzenie faktu: walczyliśmy, wygraliśmy tę wojnę, zwyciężyliśmy po prostu, pokonaliśmy Niemców, zdobyto Berlin	6%
Wypowiedzi akcentujące, że Polska odzyskała niepodległość, suwerenność, wolność, jest niepodległym krajem	5%
Wypowiedzi wyraźnie odwołujące się do braku pełnej suwerenności obecnie – uzależnienia od USA, mocarstw zachodnich, UE	5%
Bo straciliśmy ziemie na Wschodzie, niekorzystna, niesprawiedliwa zmiana granic, straty terytorialne	5%
Wypowiedzi mówiące o negatywnych konsekwencjach zniszczeń wojennych dla sytuacji obecnej	4%
Wypowiedzi wyraźnie odwołujące się do negatywnie ocenianej sytuacji bieżącej	4%
Wypowiedzi wskazujące na konsekwencje gospodarcze, ogólnorozwojowe narzuconego po wojnie ustroju socjalistycznego	3%
Wypowiedzi wyraźnie odwołujące się do pozytywnie ocenianej sytuacji dzisiejszej, afirmujące obecny poziom życia	3%
Wypowiedzi mówiące, że wiele spraw nadal jest niewyjaśnionych	3%
Wypowiedzi dotyczące niezalutowanych odszkodowań, rekompensat, rozliczeń oraz pretensji/roszczeń ze strony niemieckiej	3%
Ci, co przegrali (Niemcy), teraz żyją lepiej niż my	2%
Formalnie Polska nie jest zwycięzcą II wojny światowej (m.in. nie brała udziału w londyńskiej Defiladzie Zwycięstwa)	2%
Wojnę wygrały mocarstwa: ZSRR i USA. To Rosja i mocarstwa zachodnie pokonały Niemcy, a nie Polacy	2%
Polska była wyłącznie ofiarą II wojny, nie można jej w ogóle zaliczać do strony zwycięskiej	2%
Wypowiedzi, w których mowa o uzyskaniu Ziemi Zachodnich, Pomorza	1%
Bo odbudowaliśmy się ze zniszczeń wojennych	1%
Bo wojna jest zawsze czymś złym	1%
Ponieważ Polska niesłusznie uznawana jest za współodpowiedzialną za zagładę Żydów	1%
Uzasadnienie poprzez duży wkład militarny w wojnę	1%
Odpowiedź lakoniczna np.: „tak uważam”, „tak czuję, że tak jest”	1%
Obecnie również istnieje zagrożenie dla bezpieczeństwa kraju	0,2%
Uzasadnienie poprzez bohaterstwo, waleczność Polaków, opór pomimo przeważających sił wroga, działania partyzanckie	0,2%
Inne odpowiedzi	0,2%
Odmowa odpowiedzi	1%
Trudno powiedzieć, nie potrafię tego uzasadnić	16%

Odsetki nie sumują się do 100, gdyż w wielu wypowiedziach pojawiał się więcej niż jeden wątek

Tak jak w 2005 roku, uzasadnienia poglądu negującego zaliczanie Polski do grona zwycięzców w II wojnie światowej są zbliżone do argumentacji opinii o „niepełnym” zwycięstwie. Na pierwszy plan – tak jak przed dziesięcioma laty – wysuwa się sytuacja polityczna Polski po wojnie, określana często jako „druga okupacja”. Pojawia się też sprawa narzuconego ustroju. Ponadto stosunkowo często stwierdzano, że Polska poniosła wielkie – w tym przypadku można to czytać jako „zbyt wielkie” – ofiary w tej wojnie. Dotyczy to zarówno strat ludzkich, jak i materialnych. Mówiono też o negatywnych konsekwencjach tych strat dla dzisiejszej sytuacji naszego kraju. Zwraca uwagę argument, że tak naprawdę II wojnę światową wygrały mocarstwa – przede wszystkim ZSRR i USA, a Polska praktycznie nie liczyła się w działaniach wojennych. Ponadto, podobnie jak w 2005 roku, stosunkowo często pojawiały się w tym kontekście odniesienia do negatywnie ocenianej dzisiejszej sytuacji kraju, a także opinie, że Niemcy, czyli ci, którzy formalnie przegrali wojnę, teraz żyją lepiej niż my. Istotny jest wątek „zdrady” aliantów zachodnich, którzy oddali Polskę pod kontrolę ZSRR, a także niesprawiedliwej zmiany granic, utraty terytorium oraz niezadowolonych odszkodowań, rekompensat, rozliczeń z Niemcami.

	CBOS
Uzasadnienia poglądu, że „trudno uważać Polskę za zwycięzcę II wojny światowej”	N=299
Wypowiedzi, w których mowa o „drugiej okupacji”, uzależnieniu od ZSRR, niepełnej samodzielności	43%
Uzasadnienie poprzez ofiary. Wypowiedzi, w których mowa o ofiarach ludzkich, zniszczeniach, utracie dóbr narodowych	10%
Wypowiedzi, w których mowa o komunizmie lub narzuconym po wojnie ustroju	9%
Wojnę wygrały mocarstwa: ZSRR i USA. To Rosja i mocarstwa zachodnie pokonały Niemcy, a nie Polacy	9%
Wypowiedzi wyraźnie odwołujące się do negatywnie ocenianej sytuacji bieżącej	9%
Wypowiedzi mówiące o negatywnych konsekwencjach zniszczeń wojennych dla sytuacji obecnej	7%
Ci, co przegrali (Niemcy), teraz żyją lepiej niż my	7%
Polska została oszukana, zdradzona przez sojuszników: „sprzedali nas w Jałcie, Stalin, Roosevelt i Churchill”	6%
Wypowiedzi, w których mowa, że osiągnęliśmy za mało lub nic; generalne rozczarowanie	5%
Bo straciliśmy ziemię na Wschodzie, niekorzystna, niesprawiedliwa zmian granic, straty terytorialne	5%
Wypowiedzi dotyczące niezadowolonych odszkodowań, rekompensat, rozliczeń oraz pretensji/roszczeń ze strony niemieckiej	5%

cd.

	CBOS
Uzasadnienia poglądu, że „trudno uważać Polskę za zwycięzcę II wojny światowej”	N=299
Wypowiedzi wskazujące na konsekwencje gospodarcze, ogólnorozwojowe narzuconego po wojnie ustroju socjalistycznego	4%
Uzasadnienie poprzez udział Polski w koalicji antyhitlerowskiej – Polska tylko wspierała państwa koalicji	4%
Wypowiedzi wyraźnie odwołujące się do braku pełnej suwerenności obecnie – uzależnienia od USA, mocarstw zachodnich, UE	4%
Formalnie Polska nie jest zwycięzcą II wojny światowej (np. nie brała udziału w londyńskiej Defiladzie Zwycięstwa)	3%
Polska była wyłącznie ofiarą II wojny, nie można jej w ogóle zaliczać do strony zwycięskiej	1%
Ponieważ Polska niesłusznie uznawana jest za współodpowiedzialną za zagładę Żydów	1%
Wypowiedzi, w których mowa o uzyskaniu Ziemi Zachodnich, Pomorza	1%
Uzasadnienie poprzez bohaterstwo, waleczność Polaków, opór pomimo przeważających sił wroga, działania partyzanckie	1%
Uzasadnienie poprzez duży wkład militarny w wojnę	1%
Wypowiedzi mówiące, że wiele spraw nadal jest niewyjaśnionych	0,4%
Stwierdzenie faktu: walczyliśmy, wygraliśmy tę wojnę, zwyciężyliśmy po prostu, pokonaliśmy Niemców, zdobyto Berlin	0,4%
Bo odbudowaliśmy się ze zniszczeń wojennych	0,3%
Bo wojna jest zawsze czymś złym	0,3%
Obecnie również istnieje zagrożenie dla bezpieczeństwa kraju	0,3%
Wypowiedzi wyraźnie odwołujące się do pozytywnie ocenianej sytuacji dzisiejszej, afirmujące obecny poziom życia	0,2%
Odpowiedź lakoniczna np.: „tak uważam”, „tak czuję, że tak jest”	1%
Inne odpowiedzi	1%
Trudno powiedzieć, nie potrafię tego uzasadnić	6%
Odmowa odpowiedzi	2%

Odsetki nie sumują się do 100, gdyż w wielu wypowiedziach pojawiał się więcej niż jeden wątek

Warto jeszcze raz przyjrzeć się różnicom w sposobie argumentacji trzech grup badanych wyróżnionych ze względu na odpowiedź na pytanie o to, czy Polskę można zaliczyć do zwycięzców II wojny światowej. W tabeli 4 zestawiono odpowiedzi, których częstość pojawiania się różni się istotnie ze statystycznego punktu widzenia. Najbardziej przekonanych zwolenników zaliczania Polski do zwycięzców II wojny światowej utwierdza w tej opinii fakt samej walki po słusznej stronie oraz przekonanie o odzyskaniu przez Polskę niepodległości po zakończeniu tej wojny. Badani z tej grupy częściej niż pozostali zwracają też uwagę na bohaterstwo i waleczność Polaków oraz ich wkład militarny w wojnę.

Tabela 4

Dlaczego Pan(i) tak uważa? (wybrane uzasadnienia)	Mija siedemdziesiąt lat od zakończenia II wojny światowej. Czy, Pana(i) zdaniem, Polskę można uważać za zwycięzcę w tej wojnie?		
	Na pewno tak	Tak, ale nie w pełni	Nie, trudno uważać Polskę za zwycięzcę II wojny światowej
	w procentach		
Stwierdzenie faktu: walczyliśmy, wygraliśmy tę wojnę, zwyciężyliśmy po prostu, pokonaliśmy Niemców, zdobyto Berlin	35	6	0
Uzasadnienie poprzez udział Polski w koalicji antyhitlerowskiej – Polska tylko wspierała państwa koalicji	8	11	4
Uzasadnienie poprzez duży wkład militarny w wojnę	8	1	1
Uzasadnienie poprzez bohaterstwo, waleczność Polaków, opór pomimo przeważających sił wroga, działania partyzanckie	11	0	1
Wypowiedzi akcentujące, że Polska odzyskała niepodległość, suwerenność, wolność, jest niepodległym krajem	31	5	0
Wypowiedzi, w których mowa o „drugiej okupacji”, uzależnieniu od ZSRR, niepełnej samodzielności	2	26	43
Wypowiedzi wyraźnie odwołujące się do pozytywnie ocenianej sytuacji dzisiejszej, afirmujące obecny poziom życia	4	3	0
Wypowiedzi, w których mowa o komunizmie lub narzuconym po wojnie ustroju	0	8	9
Wypowiedzi wyraźnie odwołujące się do negatywnie ocenianej sytuacji bieżącej	0	4	9
Ci, co przegrali (Niemcy), teraz żyją lepiej niż my	0	2	7
Wypowiedzi mówiące, że wiele spraw nadal jest niewyjaśnionych	0	3	0
Wypowiedzi, w których mowa, że osiągnęliśmy za mało lub nic, generalne rozczarowanie	0	10	5
Wojnę wygrały mocarstwa: ZSRR i USA. To Rosja i mocarstwa zachodnie pokonały Niemcy, a nie Polacy	0	2	9
Trudno powiedzieć, nie potrafię tego uzasadnić	14	16	6

Respondenci, którzy nie uważają Polski za zwycięzcę i uznają, że zwycięstwo było niepełne, najczęściej podnoszą fakt znalezienia się powojennej Polski w radzieckiej strefie wpływów, co utożsamiane jest często wręcz z drugą okupacją. Badani z tych dwóch grup relatywnie często mówią też o narzuceniu ustroju socjalistycznego. Ankietowani uważający, że Polska nie jest pełnoprawnym zwycięzcą II wojny światowej, częściej niż inni podkreślali, że Polska tylko wspierała państwa koalicji, a nie była znaczącym podmiotem historii, oraz wyrażali generalne rozczarowanie osiągniętym rezultatem, sposobem wykorzystania sytuacji po upadku Niemiec. Częściej niż pozostali mówili oni także o istnieniu wielu niewyjaśnionych do końca spraw (jak np. śmierć gen. Sikorskiego czy Katyń).

Ankietowani kwestionujący zaliczanie Polski do grona zwycięzców częściej niż pozostali mówili również, że Niemcy zostały pokonane przez ZSRR (Rosję), USA i mocarstwa zachodnie, a nie Polaków. W tej grupie najczęściej też pojawiały się wypowiedzi wyraźnie odwołujące się do negatywnie ocenianej sytuacji bieżącej w kraju, w tym uwagi, iż ci, co przegrali (Niemcy), teraz żyją lepiej niż my. Najmniej problemów z uzasadnieniem swojej odpowiedzi mieli właśnie badani twierdzący, że Polskę trudno uważać za zwycięzcę II wojny światowej, co świadczy o dużym ugruntowaniu tych przekonań.

Tuż przed 70. rocznicą kapitulacji III Rzeszy jedynie niespełna jedna piąta (18%) badanych nie ma wątpliwości, że nasz kraj można uznać za zwycięzcę w II wojnie światowej. Ponadto odsetek osób podzielających ten pogląd zmniejszył się znacząco w ciągu ostatnich dziesięciu lat, przybyło natomiast respondentów, którzy jedynie częściowo zgadzają się z tym stwierdzeniem (40%), oraz tych, którzy uważają, że Polskę trudno uważać za zwycięzcę w tej wojnie (obecnie 29%).

Mimo upływu czasu zasadnicza argumentacja stanowiska w kwestii tego, czy Polska jest czy nie jest zwycięzcą II wojny światowej, tak jak dziesięć lat wcześniej, sprowadza się w dużej mierze do oceny powojennego czterdziestopięcioletnia, czyli – ogólnie rzecz biorąc – okresu PRL. Widać jasno, że badani uznający PRL za normalne, suwerenne państwo polskie, zaliczają Polskę do grona zwycięzców w tej wojnie. Brak pełnej suwerenności po wojnie, zależność od ZSRR, stanowi natomiast kluczowy argument dla osób w mniejszym lub większym stopniu kwestionujących zaliczanie Polski do grona zwycięzców. Warto też zauważyć, iż choć po upływie dziesięciu lat argumentacja zwolenników poszczególnych poglądów na rolę Polski w zakończeniu wojny niewiele się zmieniła, to pojawiają się w niej nowe wątki, czego przykładem może być zwracanie przez niektórych badanych uwagi na przegrywanie Polski w obszarze narracji historycznej dotyczącej tego okresu (co setny badany kwestionuje stawianie Polski w roli jednoznacznego zwycięzcy II wojny światowej ze względu na fakt, że Polska niesłusznie uznawana jest za współodpowiedzialną za zagładę Żydów).

Opracowała
Barbara BADORA

Tabela 1

		Mija siedemdziesiąt lat od zakończenia II wojny światowej. Czy, Pana(i) zdaniem, Polskę można uważać za zwycięzcę w tej wojnie?				Liczba osób
		Na pewno tak	Tak, ale nie w pełni	Nie, trudno uważać Polskę za zwycięzcę II wojny światowej	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		18	40	29	13	1023
Płeć	Mężczyźni	17	39	35	9	495
	Kobiety	18	41	24	17	528
Wiek	18–24 lata	14	47	23	16	116
	25–34	12	36	36	16	200
	35–44	22	40	27	10	176
	45–54	16	41	30	13	161
	55–64	23	41	28	8	182
	65 lat i więcej	17	36	28	18	189
Miejsce zamieszkania	Wieś	21	37	27	16	408
	Miasto do 19 999	19	31	33	17	155
	20 000 – 99 999	15	51	22	12	180
	100 000 – 499 999	16	46	31	7	176
Wykształcenie	500 000 i więcej mieszk.	12	34	43	12	104
	Podstawowe / gimnazjalne	17	37	24	23	213
	Zasadnicze zawodowe	23	38	25	14	251
	Średnie	17	43	30	10	316
Grupa społeczna i zawodowa	Wyższe	14	40	38	9	243
	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	15	38	41	6	118
	Średni personel, technicy	9	46	36	8	60
	Pracownicy adm.-biurowi	11	40	35	15	85
	Pracownicy usług	21	44	25	11	68
	Robotnicy wykwalifikowani	13	38	31	19	116
	Robotnicy niewykwalifik.	30	40	22	9	48
	Rolnicy	25	45	19	11	34
	Pracujący na własny rach.	17	56	16	12	36
	Bezrobotni	26	33	30	11	83
	Emeryci	19	39	28	14	197
	Renciści	21	25	27	27	63
	Uczniowie i studenci	14	42	25	19	65
Dochody na jedną osobę	Gospodynie domowe i inni	17	50	22	10	50
	Do 649 zł	24	39	27	11	127
	Od 650 do 999 zł	19	36	24	20	148
	Od 1000 do 1399 zł	24	40	26	11	188
	Od 1400 zł do 1999 zł	13	43	36	9	134
Ocena własnych war. mater.	2000 zł i więcej	12	40	41	7	172
	Złe	12	33	37	17	125
	Średnie	17	39	29	16	447
Udział w prakt. religijnych	Dobre	20	43	28	10	451
	Kilka razy w tygodniu	31	28	25	16	55
	Raz w tygodniu	18	39	29	14	453
	1–2 razy w miesiącu	17	44	26	13	159
	Kilka razy w roku	17	43	29	11	208
Poglądy polityczne	W ogóle nie uczestniczy	13	35	38	14	133
	Lewica	16	42	32	10	133
	Centrum	20	40	29	10	341
	Prawica	17	43	33	8	326
	Trudno powiedzieć	15	34	22	29	223

Tabela 2

		9 maja na Placu Czerwonym w Moskwie odbędą się obchody 70. rocznicy zwycięstwa nad hitlerowskimi Niemcami. Prezydent Bronisław Komorowski otrzymał zaproszenie na te uroczystości, ale z powodu aneksji Krymu oraz wspierania przez Rosję separatystów na Ukrainie nie zamierza brać w nich udziału. Znaczna część światowych przywódców również nie weźmie udziału w tych obchodach, inni przybędą jednak tego dnia do Moskwy. Czy, Pana(i) zdaniem:			Liczba osób
		prezydent podjął słuszną decyzję o rezygnacji z wyjazdu do Moskwy na obchody Dnia Zwycięstwa	prezydent powinien pojechać do Moskwy na te uroczystości, niezależnie od bieżącej sytuacji międzynarodowej	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		65	22	13	1024
Płeć	Mężczyźni	66	24	10	496
	Kobiety	64	20	16	528
Wiek	18–24 lata	49	32	18	116
	25–34	72	19	9	201
	35–44	70	16	15	178
	45–54	63	23	14	160
	55–64	69	22	9	180
	65 lat i więcej	62	23	15	189
Miejsce zamieszkania	Wieś	60	26	15	409
	Miasto do 19 999	65	22	14	156
	20 000 – 99 999	64	23	13	180
	100 000 – 499 999	70	20	10	175
	500 000 i więcej mieszk.	83	9	8	105
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	56	26	17	211
	Zasadnicze zawodowe	63	25	12	251
	Średnie	62	24	14	315
	Wyższe	79	12	9	247
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	78	12	10	120
	Średni personel, technicy	66	23	11	60
	Pracownicy adm.-biurowi	76	15	9	85
	Pracownicy usług	67	22	11	68
	Robotnicy wykwalifikowani	60	24	17	116
	Robotnicy niewykwalifik.	43	45	12	48
	Rolnicy	55	24	22	34
	Pracujący na własny rach.	80	13	7	37
	Bezrobotni	67	24	9	84
	Emeryci	64	22	14	197
	Renciści	62	27	11	61
	Uczniowie i studenci	55	29	16	65
	Gospodynie domowe i inni	64	13	22	49
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	61	30	9	127
	Od 650 do 999 zł	60	28	11	146
	Od 1000 do 1399 zł	69	19	12	189
	Od 1400 zł do 1999 zł	62	23	15	134
	2000 zł i więcej	81	13	7	173
Ocena własnych war. mater.	Złe	47	33	20	124
	Średnie	64	24	12	450
	Dobre	72	17	11	450
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	68	12	20	53
	Raz w tygodniu	67	21	12	453
	1–2 razy w miesiącu	62	23	15	159
	Kilka razy w roku	66	22	12	210
	W ogóle nie uczestniczy	66	25	10	134
Poglądy polityczne	Lewica	72	18	10	134
	Centrum	64	24	12	342
	Prawica	77	16	7	326
	Trudno powiedzieć	47	29	24	222